

การเปลี่ยนแปลงประชากรสัตว์ป่ากับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง Wildlife Population Dynamics and Tourism Policy in Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuary

มัทนา ศรีกระจ่าง¹

(Mattana Srikrachang)

สมโภชน์ ศรีโกสามาตร²

(Sompoad Srikosamatara)

Abstract

Changes of densities and distribution pattern of large herbivores (elephant, wild buffalo, banteng, gaur, sambar deer, barking deer and wild pig) had been monitored during 1988 and 2004 in Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuary. The study site covered the area from Khao Nang Rum Wildlife Research Station, headquarter and buffer zone (Thung Faek). Line Transect Indirect Method (or dung count) was employed for the long term measurement.

Due to management of the sanctuary has been improved after Sueb Nakasatein's death, almost densities of large herbivores have increased and dispersed from the compressed areas in the past (on the upland of Khao Nang Rum) to the lowland of headquarter and buffer zone in the east as well as the adjacent Thung Yai Wildlife Sanctuary in the west. However, their population increase is not exponential growing curve because of the existing of large carnivores (tiger and leopard). In addition, water is the important limiting factor for their population growth, even banteng; the tolerant native species for the dry habitat. The development of eco-tourism is recommended base on nature of the sanctuary: the drought, the main objectives of the sanctuary and participation of the local communities.

Key words: densities, distribution, large herbivores, Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuary

บทคัดย่อ

มีการศึกษาน้อยมากในประเทศไทยที่จะติดตามการเปลี่ยนแปลงการกระจายและความหนาแน่นของสัตว์ป่าขนาดใหญ่ในระยะยาว เนื่องจากการศึกษาต่อเนื่อง ต้องเริ่มจากรากฐานที่ดี มีการส่งต่องาน และทำงานเป็นทีม การศึกษาเพื่อติดตามความหนาแน่นและการกระจายของสัตว์กินพืชขนาดใหญ่บางชนิด ได้แก่ ช้างป่า

---

¹ นักวิทยาศาสตร์ 8ว สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช smattana@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล scsrk@mahidol.ac.th

ควายป่า วัวแดง กระต๊อง กวาง เก้ง และ หมูป่า ได้ดำเนินการเป็นช่วง ๆ ตั้งแต่ปี 2531 จนถึงปี 2548 เป็นเวลา 17 ปี ในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ตั้งแต่บนเขานางรำจนถึงบริเวณที่ราบใกล้ที่ทำการ รวมถึงเขตป่ากันชน (ทุ่งแฝก) โดยใช้วิธี Line Transect Indirect Method (การนับกองมูล)

ในช่วง 17 ปีที่ผ่านมา สัตว์กินพืชขนาดใหญ่มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งมีการกระจายออกไปอย่างต่อเนื่องในบริเวณพื้นที่ชายป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่ หลังจากมีการให้ความสำคัญกับพื้นที่ในการเป็นมรดกโลก และมีการป้องกันไฟป่าไม่ให้เข้าไปในใจกลางพื้นที่ แต่ความหนาแน่นที่เพิ่มขึ้นซึ่งสามารถนำมาประเมินประชากรได้คร่าว ๆ มิได้เพิ่มขึ้นแบบทวีคูณในลักษณะของกราฟ Exponential เนื่องจาก มีประชากรของสัตว์ผู้ล่าหรือเสือโคร่ง และเสือด่าหรือเสือดาวในพื้นที่ ซึ่งควบคุมการเจริญเติบโตของประชากรสัตว์กินพืชในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมที่แห้งแล้งมีน้ำจำกัดได้มีส่วนกำหนดอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นเครื่องบ่งบอกว่า แม้แต่ สัตว์ป่า เช่น วัวแดง ซึ่งเป็นสัตว์ป่าท้องถิ่นและมีการปรับตัวที่ทนร้อนและแล้งได้ดีมาก ยังมีจุดจำกัดในการเพิ่มขยายประชากร トラบไคที่พื้นที่ยังมีน้ำเป็นปัจจัยจำกัดก็ไม่มีทางที่ประชากรของสัตว์ป่าจะเพิ่มขึ้นมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การพัฒนาพื้นที่กันชนเพื่อการท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงถึงสภาพความแห้งแล้งของพื้นที่เป็นสำคัญ หากไม่สามารถแก้ปัญหาความแห้งแล้งในพื้นที่ได้ การพัฒนาใด ๆ ก็จะไม่ผล

คำหลัก: ความหนาแน่น การกระจาย สัตว์กินพืชขนาดใหญ่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ป่ากันชน